

РЕЦЕНЗИЯ

Рецензент: проф. д-р Тодорка Стоянова Атанасова-Калайджиева,

От катедра „Мениджмънт“, Стопански факултет на Тракийски университет, Стара Загора, научна специалност „Организация и управление на производството (управление на предприятието)“, професионално направление 3.7. „Администрация и управление“, област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“.

Автор на дисертационния труд: Цветан Николаев Марков

Тема на дисертационния труд: „ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПОВИШАВАНЕ ЕФЕКТИВНОСТТА НА ЛИЦЕНЗИОННАТА ТЪРГОВИЯ“

I. ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ:

Дисертационният труд на Цветан Николаев Марков е обсъден на заседание на катедра „Търговски бизнес“ при СА „Д. А. Ценов“ – Свищов и предложен за защита по реда на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото приложение и Правилника за развитието на академичния състав в СА „Д. А. Ценов“.

Разработеният дисертационен труд има общ обем от 160 стандартни страници, включващ въведение, три глави, заключение, използвани съкращения, литература, декларация за оригиналност и достоверност.

Използваната литература се състои общо от 114 източника, от които 95 са на кирилица (в т.ч. на български и руски език) и 19 източника на чужд език.

Резултатите от изследването и анализа в дисертацията са представени на 8 фигури и 32 таблици.

Рецензията ми е възложена на основание Заповед № 988/30.10.2019 г. на Ректора на СА „Д.А.Ценов“ – Свищов, като член на Научно жури, избрано от Факултетен съвет на Факултет „Производствен и търговски бизнес“, Протокол №2/29.10.2019 г. Рецензията е изготвена съгласно изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника за развитие на академичния състав в СА „Д.А.Ценов“ – Свищов.

II. ОЦЕНКА НА ФОРМАТА И СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД:

I. Актуалност на разработения в дисертационния труд научен проблем:

Актуалността на темата на дисертационния труд се свързва с нарастващата ролята на интелектуалната собственост и търговията с интелектуални продукти през последните няколко десетилетия. Защита на интелектуалния продукт е предпоставка за неговото легитимното излизане на пазара. На лицензионната търговия може да се гледа като продажба на нови технологии, ноу-хау, патенти и лицензии на изобретения, като тази търговия демонстрира устойчиви темпове на растеж. В тази връзка необходими са задълбочени изследвания на лицензионната търговия и нейната ефективност.

В литературата съществуват изследвания и анализи на лицензионната търговия, само че на отделни нейни характеристики, в юридически аспект, но недостатъчно са проучванията в икономически аспект и по-конкретно в областта на ефективността ѝ. В дисертационния труд докторантът фокусира изследването и анализа върху възможностите за повишаване на ефективността на този вид търговия. В този смисъл считам, че избраната тема на дисертационния труд е актуална и значима за икономическата теория и стопанската практика.

2. Предмет и обект, теза, цел и задачи, методи, информационна база на изследването:

Предмет на изследването в дисертационния труд са особености и закономерности в инструментариума за формиране, използване, регулиране и оценка на ефективността на лицензионната търговия в съвременните икономически условия.

Обект на изследване е предприятие, осъществяващо лицензионна търговия. Емпиричното изследване е фокусирано към лицензополучателя - „Амер Спортс България“ ЕООД, като част от „Амер Груп“, Австрия.

В дисертационния труд е формулирана изследователска теза, твърдяща, че в съвременните икономически условия предприятията, сключващи сделки с интелектуални продукти, следва да разработят модел и постоянно да оценяват ефективността от лицензионната търговия.

Целта на научната разработка е правилно формулирана. Тя кореспондира с изследователската теза и е подчинена на темата на дисертационния труд.

Основните задачи, които се решават, за да се изпълни целта на дисертацията са пет. Те произтичат от поставената цел и съответстват на съдържателната структура на дисертацията.

Изпълнението на поставената цел и решаването на основните задачи се извършва чрез набор от методи, включващи ретроспективния, системния, факторен и сравнителен анализ, статистическата обработка на емпирични данни, монографски метод, както и графическа интерпретация на разглежданите явления и процеси.

Представени са и ограничителни условия при осъществяване на изследването и анализа в дисертационния труд, т.е. изследват се и анализират единствено възможностите за подобряване на ефективността на лицензионната търговия без да се разглеждат проблемите, свързани с оценката на интелектуалната собственост и нейните особености.

Информационната база за разработване на дисертацията включва научни разработки и публикации на автори от българската и чуждестранна литература, официално публикувани данни от НСИ, годишни отчети на Комисията по финансов надзор, публикации на Патентното ведомство. Източник на информация е и проведеното монографско изследване на „Амер Спортс България“ ЕООД. Използваните източници са цитирани точно. Осигурената разнообразна по характер информация е добра основа за анализ и сравнения.

3. Структурна и съдържателна характеристика на дисертационния труд:

В структурно отношение и по обем дисертацията изпълнява изискванията за придобиване на ОНС „доктор“ по научна специалност „Икономика и управление (търговия)“. Съотношението между структурните части на научната разработка е балансирано.

Във въведението на дисертацията се представят актуалността на разработваната тема, обекта и предмета на изследване, целта и задачите, изследователската теза. Посочени са методите на изследване и ограничителните условия, които се спазват при изследването.

Първа глава на дисертационния труд има теоретичен характер, структурирана в четири параграфа. На основа изследвания от водещи наши и чужди автори по проблематиката докторантът осъществява обстоен литературен анализ. Прави обосновани заключения, произтичащи от спецификата и особеностите на лицензирането на интелектуални продукти като сфера на националната икономика. Обръща внимание на възможностите за сключване на търговски сделки в тази област. Установява, че същата може да повлияе върху социално-икономическите и финансовите отношения в предприятията и националното стопанство. Разкрива ролята на патентния монопол при лицензионните сделки и необходимостта от неговото изследване. Разглежда и изяснява същността на веригата „информация - анализ на сведенията - вземане на управленческо решение“, която може да гарантира сигурност, безпристрастност и безпогрешност на управленските решения, свързани с лицензионната

търговия. Изяснява особеностите на видовете лицензии. Очертава основни фактори, които влияят на ефективността на лицензионна търговия и свързаните с тях цени и ценообразуване. На базата на осъществения литературен анализ се формулират основни изводи. В изложението се откроява авторското мнение по дискуссионни понятия и въпроси.

Втора глава на дисертационния труд има теоретико-методичен характер и е структуриран в четири параграфа. В първи и втори параграф е представен литературен анализ на същността на ефективността и други близки по смисъл понятия като „ефект“, „резултат“, „икономичност“. Докторантът основавайки се на мнението на значителен брой наши и чужди изследователи по тематиката прави опит да изведе по-специфичното в ефективността на търговията с интелектуална собственост, което е представено на фиг. 2 (стр. 60) от дисертационния труд. Според автора изследваната категория има три страни икономическа, социална и екологична ефективност за трите категории участници в процеса – лицензодател, лицензополучател и потребител. След това се акцентира на видовете икономическа ефективност и показатели за нейната измеримост, като се посочва, че изследването се фокусира върху вътрешнофирмената ефективност на лицензията.

В трети параграф се представя ретроспективна диференциация на методите и показателите за анализ и оценка на икономическата ефективност най-общо и в частност при търговията. Направен е опит те да се обобщят според времевия диапазон (табл. 1., стр. 70-71).

В четвърти параграф е разработен модел за оценка на ефективността на лицензионната търговия (фиг. 5, стр. 73) и са избрани оценъчни показатели. Изложението във втора глава завършва с няколко извода.

Трета глава има характер на аналитично-конструктивна, като е структурирана в три параграфа. В първи параграф се анализират проблемите на средата за развитие на лицензионната търговия в България. Очертани са националните резултати спрямо други европейски държави в иновативното и технологично развитие. Изтъква се като пречка пред развитието държавната политика, която не отговаря на съвременните изисквания и на необходимостта от превръщане на науката и иновациите в решаващ фактор за икономически растеж и конкурентоспособност.

Във втори параграф е извършена оценка на ефективността на лицензионната търговия в компания „Амер спорте България“ ЕООД, гр. Чепеларе, която е част от концерна „Амер Груп“, Австрия - производител на световноизвестни марки ски – „Атомик“ и „Саломон“. Прилагането на оценъчния модел се извършва във вертикална и хоризонтална насока на база финансови отчети от дейността на лицензополучателя, като включва следните компоненти на анализа със съответни показатели: 1) активи и пасиви; 2) нетния оборотен капитал; 3) приходи и разходи; 4) финансов резултат; 5) капиталова структура; 6) обща, бърза, незабавна и абсолютна ликвидност; 7) обращаемост на краткотрайните материални активи; 8) вземания и задължения; 9) факторен анализ на коефициента на рентабилност на приходите; 10) парични потоци, рентабилност и ликвидност на оперативен паричен поток. Получените резултати в отделните етапи на апробация на модела са пояснени словесно, представени са графично и отразени в таблична форма. Интерпретацията на получените резултати се отличава с точност и яснота, която показва задълбочено познаване от докторанта на изследвания обект.

В следствие на проведеното изследване и анализ в трети параграф на трета глава са формулирани основни изводи и направени препоръки за повишаване на ефективността на лицензионната търговия в България по примера на компанията „Амер спорте България“ ЕООД, гр. Чепеларе, които са структурирани в хронологичен вид според констатирания проблем и начин на неговото преодоляване.

Като цяло изложението в трета глава демонстрира дълбочина в познанията на докторанта по темата, аргументираност в представените препоръки.

Заклучението на дисертационния труд синтезира обобщения на получените резултати от проведеното изследване и анализ.

Общата ми оценка за структурната и съдържателна характеристика на дисертационния труд на докторанта мога да обобщя така: изследователската теза е доказана; поставената цел е изпълнена; решени са първоначално заложените задачи; разбираем е стилът на изразяване. Докторантът при разработване на дисертационния труд е спазил правилата на научната етика. Използваните автори са цитирани точно и правилно. Дисертационния труд е оформен добре.

4. Публикации по дисертационния труд:

Докторантът Цветан Николаев Марков прилага по темата на разработения дисертационен труд две научни статии и три научни доклада от конференции в страната. Те са самостоятелни, като една от публикациите е на английски език. Представените публикации доказват, че резултатите от дисертационния труд са получили нужната популярност в страната. Темите на научните публикации отразяват съдържанието на дисертационния труд.

Авторефератът на дисертационен труд отговаря на изискванията и обективно отразява неговата структура и съдържание.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд:

Представените в справката на докторанта приноси мога да синтезират по следния начин:

1. Принос, изразяващ се в допълване на литературата и научното познание по въпроси, свързани със същностната характеристика на обектите на интелектуална собственост, тяхното икономическо значение и възможностите за нормативна закрила, като на тази основа се представя концептуална рамка на лицензионната търговия.

2. Принос с теоретико-приложен характер е конструираният модел за оценка на ефективността в предприятия, прилагащи лицензионна търговия.

3. Принос с практико-приложен характер е проведеното емпирично проучване на „Амер спорте България“ ЕООД, гр. Чепеларе и апробираният модел за оценка на ефективността. На базата на апробирания методически инструментариум са систематизирани изводи и препоръки, които могат да се приложат за повишаване ефективността на лицензионната търговия и в други предприятия в страната.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки:

Достойнствата на рецензията на дисертационен труд са неоспорими, но могат да се посочат и някои бележки и препоръки към докторанта, които да му помогнат за неговото бъдещо научно развитие:

- Периодът, за който се изследва ефективността на компания „Амер спорте България“ ЕООД, гр. Чепеларе е твърде кратък. Желателно е в бъдещата научна работа при анализа на ефективността да се обхване по-дълъг период (от пет или повече години), чрез който ще се установи по-точно състоянието и тенденциите в развитието на изследвания обект.

- При представяне на елементите на ефективността на лицензионната търговия се говори първоначално за три аспекта на проявление – „икономическа“, „социална“ и „екологична“ - стр. 59 от дисертацията. По-нататък в изложението и на фиг. 2 (стр. 60) се

акцентира само върху първите два аспекта без да се аргументира отпадането на третия аспект на проявление – екологична ефективност.

- Необходимо е докторантът да участва с научени доклади и презентации в научни конференции не само в страната, но и в чужбина, с което ще обмени опит и знания с учени от други страни, работещи в същата област на познанието.

Към автора на разработения дисертационен труд имам следните въпроси:

1. Какво разбирате под екологична ефективност в контекста на лицензионната търговия и как може да се оцени?

2. Изследваната компания „Амер спортс България“ ЕООД, гр. Чепеларе може ли да се счита за типично предприятие, представляващо лицензионната търговия в страната и защо?

V. ОБОБЩЕНО ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

В обобщение на изложеното по-горе считам, че докторантът Цветан Николаев Марков е разработил на необходимото научно равнище своя дисертационен труд. Той познава и успешно прилага съвременни методи за изследване и анализ в областта на икономиката и търговията, правилно интерпретира получените резултати, има и доказани научно-приложни приноси.

В тази връзка позволявам си да предложа на уважаемото Научно жури да оцени високо разработения дисертационен труд и да гласува положително за присъждането на докторанта **Цветан Николаев Марков** образователната и научна степен „**Доктор**“ по докторска програма „Икономика и управление (търговия)“ в професионално направление 3.8. „Икономика“, област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“.

29.11.2019 год.
Стара Загора

Рецензент:
(проф. д-р Тодорка Ст. Атанасова-Калайджиева)